עד שתחיה המכה תנן אלא דיהיב לה כולהו בימי נערות נערות י"ב חדש מי איכא והא *אמר שמואל *אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים בלבד וכי תימא בציר מהכי הוא דליכא הא טפי איכא הא בלבד קאמר אלא דיהיב לה שתים בימי קטנות ושתים בימי נערות הא בעא מיניה רב חיננא בר שלמיא מרב הגיע זמנה לראות תחת בעלה מהו אמר ליה *כל בעילות שאתה בועל אינן אלא אחת והשאר משלימין לד' לילות אלא דיהיב לה אחת בימי קטנות ושתים בימי נערות ואחת בימי בגרות אי אמרת בשלמא בוגרת בעלמא יהבינן לה טפי כי היכי דאהני קטנות בימי נערות למבצר לה חדא אהני נמי נערות לבגרות למבצר לה חדא אלא אי אמרת בוגרת דעלמא לא יהבינן לה טפי לא ליתב לה אלא בעילת מצוה ותו לא לעולם דיהיב לה אחת בימי קטנות וג' בימי נערות מי סברת כל תלתא ירחי חדא עונה כל תרי ירחי חדא עונה מנימין סקנאה הוה שקיל ואזיל לאתריה דשמואל סבר למעבד עובדא כוותיה דרב אפילו ראתה אמר לא פליג רב בין ראתה בין לא ראתה קדים שכיב באורחא קרי שמואל עליה דרב °לא יאונה לצדיק כל און אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב כיון שנתקו שניו של אדם נתמעטו מזונותיו שנאמר °גם *(אנכי נתתי לך) נקיון שנים בכל עריכם וחוסר לחם בכל מקומותיכם: ראתה ועודה: תנו רבנן ראתה ועודה בבית אביה בית הלל אומרים כל הלילה שלה ונותנין לה עונה שלמה וכמה עונה שלמה פירש רבן שמעון בן גמליאל לילה וחצי יום ומי בעינן כולי האי ורמינהי *הרי שהיו גתיו ובית בדיו טמאות ובקש לעשותן בטהרה 'כיצד הוא עושה הדפין והלולבין והעדשין מדיחן

העקלים

משלי יב | עמוס ד

כתובות לט. קידושין פא.

[נ"א אני נתתי לכם]

עד שתחיה המכה תנן. וד' לילות לקטנה מאי עבידתייהו: אינן אלא אחת. ושלש בעי למיתב לה לבד ב' דקטנות: אי אמרת בשלמא בוגרת בעלמא. שיכולה לומר שנבגרה: אית לה טפי. מלילה אחת דלית לה ב' לילות מש"ה יהיב להך משנבגרה לילה אחת שלמה ואע"ג דנבעלה קודם לכן דכי היכי דלהכי בעילות קטנות למבצר חדא מד' לילות הניתנות לנערה דהא אמרינן כל בעילות שבעל אינן אלא אחת הא לילה אחת מיהא מבצרי דתו לא יהבינן לה ד' אלא ג': אהני נמי בעילת נערות למבצר חדא. מלילות דבגרות ותו לא הלכך להך בוגרת שנבעלה קודם לכן יהבינן מיהא לילה אחת מהשתים: אלא אי אמרת בוגרת. לילה הראשון ותו לא מאי יהיב לה(א) להך אחת בימי בגרות א"כ בעילות דקודם לכן מאי אהנו חדא בעילה הוא דבעי למיתב לה בימי בגרות ולא כל הלילה: וג' בימי נערות. וליכא הכא בגרות כלל. ותקשיא לך הא לא משכחת ג' עונות של ג' חדשים בימי נערות מי סברת כו': כוותיה דרב. בוגרת כל לילה הראשון: לא יאונה כו'. שלא נכשל זה בדבריו: משנתקו שניו. זקנה: נתמעטו מזונותיו. קשין לגא: גתיו. ליין: ובית בדיו. לשמן: הדפין. זהו הדלת שטומנין על הענבים: הלולבים. היינו מופיא אשקופ"א שמנקים בה את הגת: והעדשין. זו היא הגת עגולה שהענבים נתונים שם:

העקלים

וכי תימא בציר הוא דליכא הא טפי איכא. במסכת קדושין (דף פא.) פרש"י דלא גרסי' ליה (בלבד) דבלאו בלבד נמי משמע לא פחות ולא יותר *מיהו נראה דאי לאו בלבד מצינו לפרושי הכי אין שיעור הקטן שבין נערות לבגרות אלא ו' חדשים והוה משמע שפיר דאיכא טפי: **אלא** דיהיב לה אחת בימי קטנות ושתים בימי נערות כו'. מדמסיק לקמן מי סברת דכל תלתא ירחי חדא עונה מכלל דקא היה סבור מתחלה וע"כ או הראשונה שבקטנות רחוקה מן השניה ו' חדשים והשאר ג' ג' או הרביעית רחוקה ו' חדשים מהשלישית והשאר ג' ג' שאם לא כן לא הוו מתוך י"ב חדש ולא"כ כי מסיק תלתא בימי נערות וכל תרי ירחי חדא עונה לא היה צריך לשנות סדר העונות אלא כל תלתא ירחי חדא עונה הראשונה לפני הנערות והשניה בתחלת נערות והשלישית באמצע נערות ג' ירחים אחרים והרביעית בסוף נערות ויש לומר דניחא ליה להש"ס להשוות הפסקות הביאות זו מזו כמו שאפשר יכול ואע"ג דביאת קטנות צריך שתהא ו' חדשים לפני נערות דאם לא כן לא הוי י"ב חדש מ"מ נראה דלאו דוקא בשלא בעל אלא ו' חדשים לפני נערות דהא אפילו בעל כל ימי משך קטנות קאמר דאינו אלא בעילה אחת הלכך אי כל חדא תלתא ירחי תהיה השניה שבתחלת נערות סמוך לביאה אחרונה של קטנות מש"ה קאמר כל תרי ירחי חדא עונה השניה תהיה בסוף ב' חדשים של נערות רחוק מסוף קטנות והשלישית לסוף ד' חדשים והרביעית לסוף ו' חדשים וריחוקם שוה תרי תרי ירחי וכן כדקס"ד מעיקרא בכל תלתא ירחי חדא עונה היא שוה בזה שמנין ג' חדשים לפני קטנות ומשנות הביאות עד סוף קטנות דאינה אלא ביאה אחת ומשם לג' חדשים באמצע נערות ומשם לג' חדשים בסוף נערות ורביעית ג' חדשים בבגרות *או ראשונה בסוף קטנות ושניה באמצע נערות ושלישית בסוף נערות ורביעית ג' חדשים בבגרות: **סבר** למעבד עובדא כוותיה דרב ואפילו ראתה. וא"ת והא אפילו אי לא הוה מפליג בין ראתה ללא ראתה מ"מ לא ה"ל למעבד כרב דהא מסקינן לקמן רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה בועל בעילת מצוה ופורש וי"ל דאי לא עביד כך דלקמן לא הוה מקפיד שמואל דמ"מ הוה עביד כמתני' אבל בהך שהיה רוצה לעשות מה שלא אמר רב מעולם בזה היה מקפיד שמואל:

הדפין והלולבים והעדשין. העדשין פ"ה זו היא הגת עגולה שהענבים נתונים בה וכה"פ בתרא דמסכת ע"ז (דף עה.) קאמר בעו מיניה מר' אבהו הני גורני דעובדי כוכבים מהו פרש"י וכן בערוך גורני עקלים ופשיט ליה מהא מתני' דהדפין והלולבין וכו' דעקלים מנגבן ופרש"י התם דמדפשיט מהך מתני' ש"מ דעיקר היא הילכך סמכינן עלה למשרי גת בהדחה ולא סמכינן אברייתא דלעיל גת והמחץ דקתני של עץ ושל אבן מנגבן והן טהורין וזהו תימה אי מייתי הסיא ברייתא דהדפין דליכא דפליג (ב) גבי שאר דברים דפליג אידך ברייתא עלה וליכא טעמא למסמך עליה ומיהו מטעם דבשל סופרים הלך אחר המיקל הוה מצי פסיק כוותיה ועוד דבתוספתא דטהרות גרסינן הדפין והלולבין והעדשין מנגבן והן טהורין ומיהו אומר ר"י דלפי' אי גרסינן מדיחן כגירסת הספרים ל"ק לברייתא דלעיל דעדשין לאו גת עגולה הוא אלא עיגול של טיט שמכביד על ענבים שבגת להורכן וכן פי' בערוך בערך טלפח והא דאמר בפ' המוכר הבית (ב"ב דף סז:) מאי ים טלפחא ולפי שהוא עגול קרוי עדשים וטלפחא ונקרא ים על שם שהענבים נעצרים על ידו ומתמלאת יין כמים יכסו על ים ומה שלא שנה הכא דין גת היינו משום שהיא כבדה ואינה מטלטלת כל כך ומשתמרת יותר מטומאה מכל כלי הגת שיד הכל ממשמשין בהן וכן בהמוכר הבית לא הוצרך לשנות *גת כי פשיטא שמכר את *)הגת עצמו ומכר את היקבים דקתני בגמרא לאו היינו גת כפרשב"ם אלא כמו שפירש הערוך סלים שמובילין בהן זיתים לבית הבד ור"ת מפרש דהך מתני' בכלי בית הבד איירי כדאמר בלוזא נסך (ב"מ דף עד.) גבי מעטן של זיתים והא מחבר מכמר ועיולי לבי דפי וגבי עביט של ענבים נקט ועיולי לבי מעצרתא וכן עדשין דפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סז:) קאמר לאו גבי בית הבד דקאמר המוכר את בית הבד מכר את הים ומפרש מאי ים טלפחא והיינו עדשין דהכא וכן עקלים מצינו בבד בפרק זה בורר (סנהדרין כו.) לעקל בית הבד אני צריך ובהגוזל בתרא (ב"ק קטו:) כשעקל בית הבד כרוך עליה ואע"ג דפתח בתרתי גתיו ובית בדיו טמאים גם שייריה כדקאמר בהחולץ (יבמות דף לח:) כתובה לב"ש שיירה ומיהו קשה דלא דמי אי התם שייר לב"ש מ"מ תני לב"ה אבל הכא אמאי תנא גת כלל אי לאו לאשמועינן בהא מידי אלא ע"כ משמע בבד ומינה שמעינן דגת כיוצא בו וע"ק אי לא מיירי אלא בבד היכי פשיט דגורני דעובדי כוכבים דהיינו עקלין דגבי גת דלענין יין נסך מעקלין דברייתא דאיירי בכלי בד אלא ע"כ צ"ל דתנא בד ומיניה נשמע גם וכיוצא בו ורשב"ג נמי קאמר מגת לגת ומבד לבד דדינם שוה ועוד אומר ר"י דאפילו לפירש"י דפי' דעדשין היינו גת ולגירסת הספרים דגרסי' מדיחן לא פליג אברייתא דגת ומחץ דקתני מנגבן והן טהורין דהתם בשל עובדי כוכבים מיירי לפיכך מחמרינן לנגב אע"ג דאינן מזופפין כדקתני אם היו מזופפין אסורין והך דהכא איירי בשל ישראל ונגע בהן עובד כוכבים כדקתני מי שהיו גתיו ובית בדיו טמאין ומש"ה סגי בהדחה וכן צ"ל לרבא דאמר התם ל"ש פירוש דבעי ניגוב אלא שזפתה אבל דרך בה בלא זפיתה לא ובהך ברייתא קתני של עץ ושל אבן מנגבן והם טהורין ואם היו מזופפין אסורין אלמא בלא זפיתה נמי בעי ניגוב אלא מתניתא איירי בשל עובד כוכבים ומיהו קשה דהיכי פשיט גורני דעובדי כוכבים מעקלין דברייתא דשמעתין דלמא דעובדי כוכבים חמירי וי"ל דאע"ג דבגת מפלגינן בין ישראל לשל עובדי כוכבים יש דברים דלא שייך לאפלוגי בהו כמו גבי טהרות וגבי דבר שמכניסו לקיום דאפי' לפי שעה גזרו בהו רבנן ל"ש דישראל ל"ש דעובדי כוכבים ומש"ה מייתי ראיה שפיר מעקלים *אי (ג) בגורני של שיפה ושל גמי איירי ומייתי ראיה דאפי' בשל ישראל מייטה שנים עשר חדש:

*) גי' רבה"ח כבד וע"כ נמשך

תוספי הרא"ש

לעולם דיהיב לה אחת בימי קטנות וג' בימי נערות. וכדמסיק דתרתי ירחי הוו חד עונה וכגון שבעל ששה חדשים לפני נערות בעילה ראשונה ואחת בסוף שני חדשים לנערות ואחת לסוף ד' חדשים לנערות ואחת לסוף נערות. תימה ואמאי חזר בו משאי דהוה ס"ד דתלתא ירחי הוו חד עונה השתא נמי נימא הכי וכגון שבעל שניה בתחלת נערות וג' באמצע נערות וד' בסוף נערות. ור"ם תירץ מדקאמר ד' לילות מתוך י"ב חדש משמע דכל הביאות הוו מופלגות זו מזו. ואי ביאה שניה הויא בתחלת נערות א"כ לא הוו ראשונה ושניה מופלגות זו מזו. דכל מה שבעל בתוך ו' חדשים חשיב כלילה אחת ואפי' היה המעשה כך שלא בעל אלא בעילה ראשונה בקטנות כשנשאה מ"מ כיון דאמר' אי בעל כל ששת חדשים דקטנות הוו כמו לילה אחת בעי לאוקמי דאיכא הפלגה בין ביאת קטנות לביאה ראשונה דנערות: **סבר** למיעבד עובדא כוותיה דרב. ואע"ג דרב עצמו פסק לקמן בועל בעילת מצוה ופורש (או) דילמא לא שמיע ליה. א"נ סבירא סבר לה כמתני' ובזה לא הוה מקפיד שמואל. אבל במה שהיה רוצה לסמוך על מילתיה דרב מה שלא אמר מעולם על זה שייך למימר לא יאונה לצדיק כל און שלא יכשל בדבריו: **העדשים** פרש"י גת עגולה. ולא נהירא לר"ת ראב"ד ז"ל למיתני ברישא דכולהו. אלא היינו עיגול של עץ שמניחין על הדפין שעל התפוח להכביד על הענבים ולסוחטן. וכן פי' בערוך בערך טלופחא. והוא ים דתנן בפ' המוכר את הבית המוכר את בית הבד מכר את הים. ומפרש התם מאי ים טלופחא ולפי שהוא עגול כעדשה נקרא טלופחא דעדשים מתרגמינן טלופחי'. ומה שנקרא ים. לפי שעל ידו נעצרים הענבים בגת ושופעין כים. והודיע לך דקתני התם המוכר את בית הבד מכר את הים ואי ים היינו גת עצמה או בד עצמה מאי איצטריך למיתנייה פשיטא שמכרו:

הייט

[ועי' תוס' כתובות לט. ד"ה וכ"ה]

יא א מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ג סמג עשין מח טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' א בהג"ה:

יב ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כב:

יג ג מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הל' כד ופי"א מהל' טומאת אוכלים הל"ה:

◆

מוסף רש"י

אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים. משהביאה שתי שערות הויא נערה כאותן שהביאה משהיא שתים עשרה שנה ויום אחד, ומשהביאתם עד שתבגור ששה חדשים ותו לא (כתובות לט.) כשהביאה בימי נערות אינה שוהה להיות בוגרת אלא ששה חדשים, ופעמים שהיא ממהרת לבגור וסימניה ניכרים כדדיה כדתנן במס' נדה (מז.) פגה בוסר וצמל (קדושין שם.).

לא יאונה לצדיק כל און. לא יארע, לא יזדמן לו עבירה בלי דעת (משלי יב כא).

הדפין. הן העשוין כמין דלת וטופח על השפות, והלולבין עקמיפא אשקיפ"א, שמכבד בה הענבים המתפזרין לאוספן, והעדשין. היינו גם עגולה שקורין מוי"ט, מדיחן. במים (ע"ז עה.).

◆

לעזי רש"י

אישקוב"א. מטאטא.

[יבמות קכה. חולין נט.]

ע"ז עה. [תוספתא פ"א דטהרות ע"ש ועי' בר"ש מ"ט פ"י דטהרות]

ועיין רש"א שכתב דלפי גי' שלפנים ורביעית ג' חדשים וכ"ה גי' רש"ל צריך לגרוס הכא או במקום או

גי' רש"א כד

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' אמאי יהיב לה רק להך אחת: (ב) תוס' ד"ה הדפין וכו' דליכא דפליג על זה גבי שאר: (ג) בא"ד מעקלים אי מפי בגורני של שיפה:

[צ"ל או]